

FOTOGRAFIE ARCHIWALNE

Archiwum zamojskie od dwóch lat tworzy „zbiór fotografii”. Gdy informowaliśmy o tym w poprzednim „Archiwariuszu” liczył on 650 zdjęć. Na dzień 1 lipca 2007 r. posiadamy prawie 4200 zewidencjonowanych zdjęć, z tego 3280 posiada już postać cyfrową, zarchiwizowany ich zasób w formacie tiff ma łączną objętość 67 GB. Ponad czterysta najciekawszych zdjęć umieszczono w Galerii na stronie internetowej naszego Archiwum. Uruchomiona z końcem grudnia zeszłego roku, wzbogacana sukcesywnie (miesięcznie od 50 do 100 obrazków) cieszy się zaskakującą oglądalnością. Na dzień 13 lipca licznik Galerii przekroczył 80 tys. „oglądnięć”. Galeria ma charakter dynamiczny i – mamy nadzieję – wskaźnik umieszczonych w internecie zdjęć będzie wzrastał. W tej chwili wynosi on ok. 12%. To ważne, w ten sposób przy dobrej jakości umieszczanych w Galerii obrazków (standardowy wymiar ok. 700×450, objętość 100-200 KB) zdjęcia niejako wracają do ludzi. W Archiwum podkreślamy zawsze, że zalegające pudełka, albumy i koperty interesujące zdjęcia są oglądane nie tylko w domowym zaciszu, przez rodzinę, ale przez cały świat. Czasami rewanżujemy się ofiarodawcom skanując zdjęcia, zazwyczaj w znacznie większym formacie, aby wypełnić puste miejsce w albumie, albo żal za przekazaną fotografią, która ma dla kogoś dużą wartość sentymentalną. Programowo odmawiamy osobom, które co najwyżej chcieli by fotografie dać do Archiwum jedynie do zeskanowania.

Lista ofiarodawców, którzy „kładą podwaliny” pod ten zbiór jest na bieżąco uzupełniana, na naszej stronie internetowej, w „Aktualnościach”. Zawiera ona 109 nazwisk, które poniżej prezentujemy – to forma podziękowania dla osób, które przekazując zdjęcie, doceniły wagę takiego zbioru dla Zamościa i Zamojszczyzny. Zadziwiające, jak wiele interesujących i unikalnych fotografii można odnaleźć w prywatnych rodzinnych albumach.

Prawdopodobnie w przyszłym roku przygotowany zostanie katalog zbioru fotografii, na postaci zwięzłego opisu poszczególnych tematów oraz rodzaj katalogu obrazkowego (50-100 KB) na płycie CD, okresowo aktualizowanego, odpłatnie udostępnianego zainteresowanym.

Do zbioru fotografii zdjęcia przekazali - po kilkaset p. Anna Szostak, p. Józef Siudak, ponad 200 p. Stanisława Huss, 167 p. Tadeusz Sobczuk, ponad 110 p. Wojciech Wiszniowski z żoną p. Barbarą Dragan-Wiszniowską, po ponad 100 p. Zdzisław Żygawski, p. Maria Matuszewska, 97 p. Barbara Kamińska, ponad 80 p. Stanisław Orłowski, p. Jakub Erol, ok. 70 p. Krzysztof Wróblewski, 63 p. Jerzy Ciepłiński, po ok. 50 p. Jan Wojnowicz, p. Barbara Szelağ, p. Andrzej Onyszkiewicz, p.p. Hanna i Lucjan Wąsikowie, p. Aleksander Waszczeniuk, p. Mirosław Ferens, po ponad 30 p. Krzysztof Radziejewski, p.p. Anna i Jerzy Pachutowie, p. Andrzej Bauer, p. Stanisław Rudy, 32 p. Stanisława Kość, ok. 30 p. Julia Rodzik, po 25 p. Edward Chudoba, p. Waldemar Zakrzewski, Czesław Pakulniewicz, po ponad 20 p. Krzysztof Czubara, p. Janusz To-

pornicki, p.p. Teresa i Marek Buczko, p. Tadeusz Goraj, p. Izabela Cybula, p.p. Danuta i Tadeusz Polowie, po ok. 20 p.p. Stanisława i Jerzy Siemkowie, p. Hanna Baranowska, p. Bogdan Szyszka, p. Zenon Paszczuk, p. Alicja Jagielska, p. Maciej Pawlicki, po 18 p. Zofia Chećko, po 17 p. Józef Rybak, p. p. Krystyna i Krzysztof Serafinowie, po 16 p. Marek Wiktorowicz, po 15 p. Roman Ulanicki, p. Władysław Surmacz, p. Wanda Nowikowska, p. Ewa Lorentz, p. Kazimierz Oberda, po kilkanaście p. Wojciech Przegon, p. Bogusława Danilewicz, p. Stanisław Juško, p.p. Maria i Czesław Kosteccy, p. Mieczysław Skiba, p. Mirosława Dziedzic, p. Bogdan Adamski, p. Franciszek Sagan, po 11 p. Roman Sawa, po 10 p. Marian Kędra, p. Władysław Kuron, p. Zdzisław Dudek, po 9 p. Teresa Muszak, p. Stanisław Zybala, po 8 p. Patrycja Jakubowska, p. Jerzy Dąbek, p. Jadwiga Sado, po 7 p. Eugeniusz Hałon, p. Zenobia Kitka, po kilka p. Jan Korczyński, p. Teresa Trzcńska, p. Izabela Wróbel, po 5 p. Józef Basiak, p. Andrzej Iwańców, p. Adam Waga, p. Mirosława i Stanisław Leszczyńscy, p. Marta Kowalska, po 4 p. Zbigniew Kabas, p. Jakub Czułba, p. Małgorzata Pachuta, po 3 p. Tadeusz Surmacz, p. Tadeusz Macias, p. Ewa Kuźma, p. Jerzy Kitka, po 2 Ryszard Guzowski, p. Krzysztof Bezuch, p. Czesław Kubina, p. Leszek Łojewski, p. Janusz Liwak, p. Andrzej Pachla, po 1 p. Roman Górski, p. Marcin Zamoyski, p. Jadwiga Zyśka, p. Teresa Sabacińska, p. Wojciech Iwicki, p. Ewa Kowalczyk, p. Tomasz Sak, p. Andrzej Stryjek, p. Konrad Mastaliński, p. Krzysztof Buczko, p. Adam Kiełbiński. Ponadto p. Witold Korniewski – ok. 2 tys. negatywów z lat 1962-1989, p. Andrzej Albigowski – ok. 800 negatywów z przełomu l. 60 i 70-tych, Adam Gąsianowski – ok. 150 nieopisanych zdjęć z lat 90-tych wykorzystywanych w publikacjach "Kroniki Tygodnia".

AKTA OSÓB, RODZIN, STOWARZYSZEŃ

W roku ubiegłym powstał również rozwojowy jak „zbiór fotografii” zespół „Akta osób i rodzin”, w którym otwieramy się na przejmowanie dokumentów po znanych w mieście i regionie osobach. Czasem jest to teczka grubości kilku centymetrów archiwalnych, czasem pojedynczy tylko dokument, np. indeks studiów w Odessie sprzed I wojny światowej. Wśród tego rodzaju nabytków do ciekawszych należą:

- listy Stefana Pomarańskiego, związanego z Zamościem historyka i legionisty, do rodziny z internowania na Węgrzech (przekazał p. Jakub Czułba dyrektor gabinetu politycznego ministra kultury i dziedzictwa narodowego),
- dokumenty rodzinne Mehmeta Fazli Oglu, piekarza narodowości tureckiej, który w latach 40 mieszkał w Zamościu (przekazał syn Jakub Erol z Warszawy słynny polski grafik i plakacista),
- wielotomowa dokumentacja dotycząca zamojskiej „Solidarności” zebrana przez Franciszka Sagana,
- dyplomy mistrzowskie, legitymacje, unikalne zapiski z przepisami cukierniczymi Bolesława i Stanisława Pachutów słynnych zamojskich cukierników (przekazane przez rodzinę),
- bogate materiały do dziejów zamojskiej służby zdrowia zbierane przez Józefa Siudaka,
- komplet dyplomów Tadeusza Goraja słynnego w latach 60-tych zamojskiego sportowca,

- dziennik pracy Klubu ZZPPiS w Zamościu z 1964 r. (przekazał p. Wojciech Wiszniowski),
- prace magisterskiej p.p. Stefanii Twardowskiej i Marii Matuszewskiej,
- zbiór materiałów dotyczących policji państwowej, milicji i służby bezpieczeństwa zgromadzonych przez dra Krzysztofa Czubarę do prowadzonych przez niego prac naukowych.

Ponadto do Archiwum przekazane zostały m.in. akta Komitetu Budowy Pomnika Jana Zamoyskiego, korespondencja pośta na Sejm RP trzech kadencji Jana Byry, kronika oddziału Tow. Przyjaźni Polsko-Indyjskiej w Zamościu, afisze, plakaty i płyty Orkiestry Włościańskiej im. K. Namysłowskiego (najstarsze z pocz. lat 50-tych), zbiór kilkudziesięciu plakatów wystaw filatelistycznych.

DAR PROFESORA PAWLICKIEGO Z KRAKOWA

Wśród tegorocznych nabytków szczególne miejsce zajmują akta przekazane w lipcu 2007 r. przez prof. dr hab. inż. Bonawenturę Macieja Pawlickiego z Krakowa, architekta, emerytowanego wykładowcę Politechniki Krakowskiej, wieloletniego współpracownika prof. Wiktora Zina. Jest wytrawnym znawcą architektury i urbanistyki Zamościa, niezwykle zasłużonym dla miasta autorem studiów, badań, projektów i publikacji, m.in. znakomitej monografii *Kamienice mieszczkańskie Zamościa* (Kraków 1999). Od połowy lat 60-tych do chwili obecnej związany jest z pracami konserwatorskimi prowadzonymi na terenie zamojskiego Starego Miasta.

Na przekazane dokumenty składają się materiały warsztatowe powstałe na przestrzeni kilkudziesięciu lat w związku z pracami przy takich obiektach jak pałac Zamoyskich, Akademia, kamienice ormiańskie, fortyfikacje, amfiteatr, cenne studia nad odtworzeniem attyk, płyty Rynku Wielkiego, ponadto duży, fascynujący zbiór studiów historyczno-architektonicznych i rysunkowych związanych ze wspomnianą monografią. Wśród przekazanych akt znajduje się także kilkadziesiąt dokumentacji badawczych dotyczących Zamościa a powstałych w większości na Politechnice Krakowskiej. Do Archiwum też trafił też zbiór ponad półtora tysiąca zdjęć-stykówek Zamościa z lat 60-tych wykonywanych przez J. Filcka do potrzeb dokumentacji badawczo-konserwatorskich.

WYSTAWY, SESJE, WYDAWNICTWA

Podczas sesji popularno-naukowej poświęconej Leopoldowi Skulskiemu premierowi RP z Zamościa”, która odbyła się 30 kwietnia 2007 r. w sali „Consulatus” zamojskiego ratusza, dyrektor Archiwum Andrzej Kędziora przedstawił referat pt. *Zamość w czasach Leopolda Skulskiego*. W styczniu 2007 r. Dyrektor Archiwum powołany został przez Prezydenta Miasta Zamościa w skład Komitetu Upamiętnienia Marka Grechuty w Zamościu.

Jesienią 2006 r. w serii planów poznańskiej firmy „CartoMedia” ukazał się Plan Miasta Zamościa, którego głównym autorem (kartografia, tekst) jest pracownik naszego Archiwum, doktorant UMCS Jakub Żygawski.

W sierpniu 2006 r. w Galerii Wystawowej Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji prezentowana była wystawa poświęcona dwu wybitnym lekarzom – regionalistom Zygmuntowi Klukowskiemu i Januszowi Peterowi, z dużym udziałem dokumentów naszego Archiwum (posiadamy zespół Spuścizna Janusza Petera). W związku z inauguracją Roku Leśmianowskiego w Zamościu Archiwum udostępniło na wystawę otwartą rocznicę jego urodzin tj. 22 stycznia 2007 r. w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej im. Stanisława Kostki Zamoyskiego w Zamościu najcenniejsze dokumenty związane działalnością zawodową Leśmiana w Zamościu.

Odnotowujemy także artykuł *Archiwa domowe dokumentacją odchodzącego Zamościa* Wojciecha Przegona, zamościanina z krakowskim adresem, od kilku miesięcy doktora habilitowanego (gratulujemy), który na łamach „Zamojskiego Kwartalnika Kulturalnego” (2007 r., nr 2) w obszernym eseju zachęca do przekazywania rodzinnych dokumentów do Archiwum (dziękujemy).

TROCĘ LICZB O ARCHIWUM

Na dzień 31 grudnia 2006 r. zasób aktowy Archiwum Państwowego w Zamościu składał się z 1181 zespołów liczących 214.402 jednostek inwentarzowych o łącznej długości 2053,18 metrów bieżących. Wśród 30 terenowych archiwów państwowych w Polsce pod względem zasobu zamojskie Archiwum znajduje się na 26 miejscu. Mniej akt posiadają archiwa w Piotrkowie (1932), Elblągu (1909), Częstochowie (1872), Leszno (1460). Bezpośrednio przed Zamościem po ok. 2,5 km akt posiadają Gorzów, Suwałki i Kalisz.

W 2006 r. przyjęto 57,45 mb (9.947 jednostek). W ciągu trzech poprzednich lat przyjmowano akta w liczbie: 86,39, 45,62 i 34,19 mb. Opracowanych jest 76 % zespołów archiwalnych.

Cały zasób jest zewidencjonowany. Archiwum nadzoruje 163 archiwa zakładowe państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych.

W roku 2006 udostępniono 5056 jednostek inwentarzowych. Użytkownicy odwiedzili pracownię naukową 597 razy. Z zasobu archiwalnego skorzystały 262 osoby. Utrzymuje się tendencja wzrostu liczby użytkowników, nie tak już jednak znaczna w stosunku do poprzednich lat (54, 80, 133, 167, 188, 204, 262). Jeszcze w 2001 zdecydowanie najwięcej użytkowników zainteresowanych było udostępnieniami do badań naukowych, niż genealogicznych, te proporcje wyraźnie zmniejszyły się i od roku 2004 przeważają udostępniania genealogiczne. W 2006 r. pracownicy Archiwum zrealizowali 1024 kwerendy archiwalne (w tym 710 socjalnych, 169 urzędowych, 99 genealogicznych, 55 własnościowych).

Archiwum na zasadach komercyjnych przechowuje również dokumenty nie-archiwalne – osobowo-placowe, aktualnie ponad 29 tys. jednostek, objętości 337 mb. Archiwum dysponuje ok. 600 mb wolnych póltek.

*

12 lipca 2007 r. po wpisaniu do internetowej wyszukiwarki Google – „Archiwum Państwowe w Zamościu” wynik wyszukiwania wynosił 156 tys., odpowiednio dla archiwów w Płocku 154 tys., Radomiu 154 tys., Siedlcach 151

Wiadomości archiwalne

*tys., Piotrkowie 149 tys., Suwałkach 146 tys., Kaliszu 145 tys., Lesznie 144 tys.,
Elblągu 143 tys., Częstochowie 138 tys.
Najwyższe wyniki uzyskał Poznań 442 tys., Gdańsk 250 tys., Szczecin 226 tys.,
Olsztyn 223 tys., Kielce 220 tys., Kraków 219 tys., Warszawa 218 tys., Wrocław
205 tys., Lublin 192 tys., Łódź 191 tys., Przemyśl 187 tys., Toruń 185 tys.,
Katowice 184 tys., Opole 179 tys., Bydgoszcz 177 tys., Koszalin 175 tys., Rzeszów
167 tys., Gorzów 165 tys., Zielona Góra 163 tys., Białystok 160 tys..*

SPIS TREŚCI

***	5
Eugeniusz Wilkowski <i>Źródła do dziejów „Solidarności” w latach 1980 - 1989 w Archiwum Państwowym w Zamościu</i>	7
<u>Z archiwalnych póltek</u>	
Jacek Feduszka <i>Zamość w Królestwie Kongresowym. Mieszkańcy miast-twierdzy a władze wojskowe i cywilne</i>	27
Agnieszka Szykuła <i>Akta notariuszy jako źródło do badań nad kulturą materialną Zamojszczyzny</i>	37
Piotr Dymmel <i>Akta osobowe Bolesława Leśmiana w Archiwum Państwowym w Lublinie</i>	53
Joanna Wojciechowska-Kucięba <i>Wzornictwo i patenty Spółki Czernski i Jakimowicz</i>	59
Ewa Kuźma <i>Średnie szkoły rolnicze w powiecie zamojskim w latach 1944 – 1950</i>	67
<u>Źródła i ..źródła</u>	
Janusz Panasiewicz <i>Testament Nikodema Korytyńskiego., dzierżawcy młyna w Towarzystwie Rolniczym Hrubieszowskim</i>	79
Krzysztof Radziejewski <i>Pożegnanie pułkownika Fiszera z Zamościem</i>	89
Krzysztof Czubara <i>Regulamin domów uciech w Zamościu</i>	95
Krzysztof Czubara <i>Włamanie do kasy notarialnej - przyczynek do biografii Leśmiana</i>	99
Andrzej Kędziora <i>Sprawa honorowa z akt zamojskiego ...gimnazjum</i>	107
<i>Kilka dokumentów do dziejów Żydów w Zamościu po drugiej wojnie światowej (A. Kędziora)</i>	113
<u>Pomoce archiwalne</u>	
Jakub Żygawski <i>Dawne plany gruntów wsi w zamojskim Archiwum (I)</i>	119
Danuta Kawałko <i>Zbiory dr Zygmunta Klukowskiego w bibliotece KUL</i>	133
<u>Wiadomości archiwalne</u>	
<i>Fotografie archiwalne</i>	137
<i>Akta osób rodzin, stowarzyszeń</i>	138
<i>Dar profesora Pawlickiego z Krakowa</i>	139
<i>Wystawy, sesje, wydawnictwa</i>	139
<i>Trochę liczb o Archiwum</i>	140

Na okładce nieznana dotąd podobizna Bolesława Leśmiana (zob. s. 58)

